

KRÓTKI WEEKEND

CZYLI O OBCHODACH ŚWIĘTA PRACY 1 MAJA 1962 R. W WARSZAWIE

Starsi z rozrzewnieniem opowiadają o ekscytujących uciezkach z obowiązkowych zbiórek lub strasznej farsie całych pochodów z okazji 1 Maja. Relacje te można umieścić w szeregu z innymi – pochodzącymi z peerelu opowieściami – o problemach życia codziennego, takich jak np. zdobycie papieru toaletowego lub kupno pralki. A jednak nie można z przymrużeniem oka traktować imprezy, w której corocznie, przez 45 lat, uczestniczyły setki tysięcy Polaków. Z perspektywy czasu możemy przyjrzeć się „kuchni władzy”, podejrzeć, jak partia organizowała uroczystość na swoją cześć.

Scenariusz obchodów został ukształtowany w 1949 r. w pierwszej kampanii pierwszomajowej po powstaniu PZPR. Utrzymywał się on z niewielkimi modyfikacjami do roku 1980. Święto było reżyserowane ogólnie, szczegółowe wytyczne zawierały instrukcje KC PZPR, rozsyłane do wszystkich województw już na początku kwietnia. Pochody organizowano w całym kraju, lecz ze wszystkich najważniejszy był ten w Warszawie.

Obowiązkowym elementem święta było udekorowanie miasta flagami i transparentami. Na budynku KC PZPR zawisła wielka plansza „1 Maja 1962 r.” Na ul. Puławskiej, na nowo wznoszonym budynku, umieszczono świetlny napis „1 Maja”.

Szczególną oprawę miała ulica Marszałkowska – trasa pochodu. Na budynku PKO umieszczono portrety najważniejszych funkcjonariuszy partyjnych i państwowych: Władysława Gomułki, Aleksandra Zawadzkiego i Józefa Cyrankiewicza, a obok transparent z napisem: „Niech żyje i rozkwita Polska Rzeczpospolita Ludowa”. Naprzeciw trybuny – na wieży okrytej czerwonymi i narodowymi flagami – portrety Marksa i Lenina. Inne fragmenty dekoracji przedstawiały sukcesy krajowego budownictwa i gospodarki. Wzdłuż ulicy Marszałkowskiej, w pobliżu trybuny honorowej, ustawiono portrety działaczy polskiego ruchu robotniczego – Waryńskiego, Marchlewskiego, Dzierżyńskiego, Nowotki i innych.

1 maja od godzin porannych trwały zbiórki poszczególnych części pochodu. Wzdłuż ul. Marszałkowskiej, na wysokości placu Defilad, stanęły poczty sztandarowe (gotowość 9.30), za nimi weterani (na wysokości ul. Sienkiewicza) i ZHP (skrzyżowanie z ul. Świętokrzyską). Dzielnica Ochota ustawiła się na ul. Świętokrzyskiej od strony PKiN (czoło ul. Marszałkowska, 11.00), Mokotów też na ul. Świętokrzyskiej, tylko od strony Nowego Świata (11.15), ZMS na ul. Rysiej (9.00), rolnicy na placu Grzybowski (9.00), sportowcy i młodzież w Hali Gwardii (11.30), Wola na placu Żelaznej Bramy (9.00), Żoliborz na ul. Elektoralnej (czoło na placu Dzierżyńskiego, dzisiaj Bankowy, 11.20), Praga Północ na placu Dzierżyńskiego (11.50), Praga Południe na placu Teatralnym (11.30) oraz Śródmieście na placu Zwycięstwa (dzisiaj Piłsudskiego, 9.45). Każda kolumna miała swój scenariusz, przygotowany przez dzielnicowe lub związkowe komitety „Obchodu 1 Maja”. Niżej publikuję plan działania opracowany dla dzielnicy Śródmieście¹.

¹ W skład Komitetu Dzielnicowego weszły 24 osoby: I sekretarz KD PZPR, sekretarz KD PZPR, prezes KD ZSL, przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej, I sekretarz KD ZMS,

Uroczystości rozpoczęły się punktualnie o godz. 10.00. Na trybunę weszli przedstawiciele władz państwowych, partyjnych i związkowych oraz szereg zaproszonych gości, w tym 16 delegacji zagranicznych². Odegrano hymn państwowy i na rozkaz gen. broni Mariana Spsychalskiego oddano 24 salwy armatnie³. Następnie głos zabrał I sekretarz KC PZPR Władysław Gomułka. Jego przemówienie nie różniło się od tych z lat poprzednich, rozpoczął od charakterystycznego dla siebie: „Towarzysze i Obywatele! Ludu Warszawy i całej Polski!”. Jedyłą odmianą było dodanie przymiotnika „Drodzy”⁴. Po wystąpieniu przy dźwiękach *Międzynarodówki* rozpoczął się czterogodzinny pochód 1-majowy.

Tak wyglądał pochód dzielnicy Śródmieście w opisie „Trybuny Ludu”: „Długimi szeregami rozpoczyna przemarsz największa dzielnica – Śródmieście. Poczty sztandarowe, a za nimi budowlani, którzy wnosili najbardziej znane obiekty stolicy: Starówkę, Nowy Świat, MDM, Trasę W-Z. A dziś – budują wschodnią ścianę ul. Marszałkowskiej, już otoczoną parkanami, za którymi widnieją wykopy. Na samochodach barwne plansze z wykresami. Znowu dużo kwiatów i okrzyki na cześć pokoju, partii, ZSRR, obozu socjalistycznego. Wiwaty na cześć Kuby, Algierii i wszystkich krajów walczących przeciwko imperializmowi i kolonializmowi.

Następna kolumna. Otwiera ją transparent: »Warszawa ośrodkiem nauki, kultury i sztuki«. Idą pracownicy wydawnictw, gazet, literaci, księgarze, aktorzy najwybitniejszych przedstawień, zwłaszcza »Kariery Artura Ui«. Wśród serdecznych okrzyków powitalnych publiczność z uśmiechem podchwytuje: »Niech żyją piękne warszawskie aktorki!«; w ogóle na trasie pochodu sporo uśmiechów wesołych i dowcipnych okrzyków. Wprawdzie chmury nie ustępują, coraz bardziej chłodno i gorąca herbata ma szczególne powodzenie, ale humoru Warszawie jak zwykle nie brakuje⁵.

Defiluje nasza doskonała Filharmonia Narodowa, szczycąca się swymi zagranicznymi sukcesami. Obok Wyższa Szkoła Teatralna i Akademia Sztuk Pięknych. Defiluje »Książka i Wiedza« – 40 lat pracy w służbie socjalistycznej wiedzy i nauki. I teraz na trasie słysząc gorące oklaski.

komendanci Hufców ZHP Śródmieście i Stare Miasto, przewodniczący Zarządu Dzielnicowego Ligi Przyjaciół Żołnierza, przewodniczący Zarządu Dzielnicowego ZBoWiD, przewodnicząca Zarządu Dzielnicowego Ligi Kobiet, prezes zarządu Oddziału ZNP, I sekretarz POP Zakładu Elektrycznego Warszawa Miasto, przewodniczący Zarządu Dzielnicowego Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, I sekretarz POP Warszawskiego Przedsiębiorstwa Robót Inżynieryjnych, literat (Stanisław Ryszard Dobrowolski), I sekretarz POP Polskie Radio, redaktor naczelna „Gromada-Rolnik Polski”, I sekretarz POP Uniwersytetu Warszawskiego, I sekretarz POP Politechniki Warszawskiej oraz lekarz, drukarz z RSW i robotnik z Przedsiębiorstwa Budownictwa Mieszkaniowego MDM.

² Reprezentowane były: Algieria, Bułgaria, Czechosłowacja, Cypr, Chiny, Francja, Jugosławia, Kuba, Mali, Maroko, NRD i RFN, Rumunia, Węgry, Włochy, ZSRR oraz Światowa Federacja Związków Zawodowych, *16 delegacji zagranicznych weźmie udział w uroczystościach 1-majowych w Polsce*, „Trybuna Ludu”, 1 V 1962, nr 119 (4788), s. 2.

³ *24 salwy armatnie na cześć Święta Pracy. Rozkaz Ministra Obrony Narodowej*, „Trybuna Mazowiecka” [Organ Warszawskiego Komitetu Wojewódzkiego PZPR], 1 V 1962, nr 103 (2545), s. 1.

⁴ *Przemówienie tow. Władysława Gomułki*, „Trybuna Ludu”, 2 V 1962, nr 120 (4789), s. 1.

⁵ Prognoza pogody na 1 V 1962 r. brzmiała: „należy spodziewać się dużego zachmurzenia z większymi przejaśnieniami. Nad ranem słaby przymrozek. W dzień temperatura maksymalna od 6 do 8 stopni. Wietrzno. Wiatry z kierunków północnych” „Trybuna Ludu” 1962, nr 119 (4788), 1 V, s. 2. Na zdjęciach prasowych widać trybunę honorową, gdzie wszyscy byli ubrani w grube płaszcze. W. Gomułka miał mocno zawiązany szalik. Na innych ujęciach można zobaczyć ludzi z parasolami.

Teraz chluba Polski Ludowej – nauka. Czoło – Polska Akademia Nauk. Zwraca uwagę przemarsz pracowników Instytutu Badań Jądrowych, ich hasło: »Energia atomowa tylko w służbie pokoju«. Dalej makieta polskiej elektronowej maszyny matematycznej. Słychać znów okrzyki: Niech żyje pokój! Precz z zachodnioniemieckimi podżegaczami wojennymi.

Defiluje największa uczelnia polska – Politechnika Warszawska⁶. Za nią Uniwersytet. Hasła przeciw wojnie i imperializmowi, hasła głoszące internacjonalizm niosą studenci.

Defilują pracownicy ministerstw i innych centralnych urzędów. Na samochodzie wielkie hasło: »Komunizm jest przyszłością świata«. Niesione w pochodzie plansze ukazują nasze nowe, wielkie inwestycje: Oświęcim, Kędzierzyn, Tarnów, Gorzów, Tarnobrzeg, Płock, Puławy, Toruń. Informują też, że eksport, m.in. wyrobów przemysłu chemicznego, wzrośnie w br. o 22 proc.

Pracownicy resortu chemii wypuszczają przed trybuną balony, obrazujące produkcję tej gałęzi przemysłu. Wysoko wzbijają się na silnym wietrze. W tym samym szeregu idą pracownicy gospodarki morskiej; pięknie prezentuje się zwłaszcza szkoła morską z Gdyni i szkoła żegluga śródlądowej z Wrocławia.

Z kolei balony wypuszczają przed trybuną pracownicy centrali handlu zagranicznego – napisy na powłokach zawierają meldunki o osiągnięciach produkcji eksportowej. I znów młodzież – tym razem ze szkół zawodowych i pedagogicznych.

Defilują handlowcy z załogą CDT na czele. Okrzyki na cześć ekspedientów mieszają się z dowcipami: »Niech żyją klienci«. Pięknie prezentują się pielęgniarki; wywołują swym przemarszem burzę oklasków. Idzie służba zdrowia dzielnicy Śródmieście, stale doskonalcą swoją pracę. Wreszcie śródmiejski przemysł: elektrownia, wytwórnia papierów wartościowych, w której działa jedna z lepszych organizacji partyjnych, terenowy przemysł metalowy. Spółdzielnie pracy obrazują rozwój usług.

Śródmiejski pochód zamyka grupa pracowników rad narodowych i administracji. Na czele makieta poświęcona XX rocznicy powstania PPR. I celny napis: »Radni pamiętajcie o tym, że wyborcy zaufali wam«⁷.

Transmisja radiowa obchodów 1-majowych rozpoczęła się o 9.55. Nadawano ją na falach wszystkich rozgłośni Polskiego Radia. Blisko 6 godzin trwał międzynarodowy reportaż w telewizji. Dzięki Interwizji przekazano relacje z Moskwy, Berlina, Pragi i Budapesztu oraz z Katowic i Krakowa. Emisję w programie ogólnopolskim rozpoczęto już o 7.30.

Po pochodzie zaplanowano wiele imprez kulturalnych na świeżym powietrzu. O 18.30 przed głównym wejściem do PKiN od strony ul. Marszałkowskiej miał wystąpić STS ze składanką 30 milionów, w tym samym miejscu o 20.30 Teatr Klasyczny chciał pokazać *Cyrulika sewilskiego*. Na estradach od ul. Świętokrzyskiej i Al. Jerozolimskich zorganizowano wieczorki taneczne, w parku Łazienkowskim pod pomnikiem Chopina o godz. 19.00 miał odbyć się koncert muzyki fortepianowej, o 20.00 na dziedzińcu Arsenалу STS zaplanował występ z widowiskiem *Wieża malowana*, w którym główną rolę grał Wojciech Siemion. Dla młodszych przygotowano ognisko harcerskie (Agrykola, 17.00) oraz maraton filmowy (Stadion Dziesięciolecia, 20.30).

⁶ „Najbardziej burzliwą owację podczas pochodu wywołała czołówka pochodu Politechniki Warszawskiej, składająca się z wielkich samochodów, na których wśród mnóstwa swoich narodowych sztandarów defilowali studenci młodych państw Azji, Afryki i Ameryki, zdobywający na polskich uczelniach to, co ich krajom jest dziś najbardziej potrzebne do rozwoju – wiedzę” – *W pierwszomajowym pochodzie*, „Trybuna Ludu” 1962, nr 120(4789) z 2 V, s. 3.

⁷ *Manifestacja ludności Warszawy*, *ibidem*, s. 2.

To były tylko plany, wszystkie zniweczył bowiem padający lodowaty deszcz. Wiele imprez odwołano, część przeniesiono do budynków.

2 maja rozpoczęło się masowe sprzątanie dekoracji, tak by 3 maja nie było już na mieście żadnej flagi narodowej.

SCENARIUSZ

pochodu kolumny dzielnicowej Warszawa Śródmieście
na 1 Maja 1962 r.⁸

Założenia ogólne

1. Główne akcenty polityczne w dekoracji kolumny:
  - Czoło kolumny: „Śródmieście”.
  - Postęp techniczny w budownictwie mieszkaniowym.
  - Największe budowle przemysłowe 5-latki⁹.
  - Technika – dźwignią wydajności pracy.
  - Produkcja: eksportowa i antyimportowa.
  - Handlujemy – eksportujemy do 60 krajów świata.
  - Pokój to współzawodnictwo dwóch systemów.
  - Powszechne i całkowite rozbrojenie – (Plan Rapackiego)¹⁰.
  - Atom + Bundeswehra¹¹ to grzyb nad Europą.
  - Program KPZR – manifest komunistyczny naszych czasów.
  - Chemia – to jutro gospodarki narodowej.
  - Solidarność z ruchem narodowowyzwoleńczym Ameryki Łacińskiej i Afryki.
  - Warszawa – miasto pokoju.
  - Nauka w służbie gospodarki narodowej.
  - Upowszechnianie kultury (więź inteligencji z klasą robotniczą).
  - Tradycje polskiego ruchu rewolucyjnego – 20-lecie PPR.
  - Karnawał młodzieżowy – szkoły.

Wszystkie te problemy zostaną rozwiązane na pojazdach mechanicznych wg projektów poszczególnych stoisk.

2. Masowe elementy dekoracyjne:

10 000 naturalnych i sztucznych kwiatów (poszczególne zakłady wykonują określony gatunek i kolor kwiatu).

4000 chust: chustki w rękę, chusty-apaszki w różnych kolorach, z przewagą kolorów ciepłych.

20 000 czerwonych gwoździków do klapy marynarki (wyprodukować w jednym zakładzie do nabycia dla wszystkich instytucji dzielnicy).

1000 szturmówek, głównie pionowe (lekkie i krótkie).

⁸ Archiwum m.st. Warszawy, Oddział w Otwocku, Komitet Dzielnicowy PZPR Warszawa-Śródmieście, 131, Posiedzenia Egzekutywy KD PZPR, Scenariusz..., 14 IV 1962 r., k. 153–163.

⁹ 12 II 1961 r. Sejm przyjął uchwałę o 5-letnim planie rozwoju gospodarki na lata 1961–1965.

¹⁰ Dokument dotyczył projektu utworzenia strefy bezatomowej obejmującej Polskę, Czechosłowację, Niemiecką Republikę Demokratyczną oraz Republikę Federalną Niemiec. Plan przedstawił minister spraw zagranicznych PRL Adam Rapacki na forum XII Sesji Zgromadzenia ONZ w październiku 1957 r.

¹¹ W oryginale Bundeswera – to nazwa całości wojsk RFN, powołanych 5 V 1955 r.

- 300 haseł wiecowych na lizakach (kształty i kolory wg wzorów).
- 500 różnokolorowych baloników z napisem: „1 Maj”, „Pokój”.
- 80 haseł-transparentów wg scenariusza poszczególnych kolumn.
- 200 emblematów-symboli instytucji i zakładów.

3. Założenia organizacyjne:

- W pochodzie weźmie udział 45 tys. pracujących z zakładów i instytucji;
- Miejsce zbiórki kolumny dzielnicowej – plac Zwycięstwa o godz. ... Wymarsz z placu Zwycięstwa godz. [9.45].
- Czoło kolumny ustawia się na wysokości ul. Marszałkowskiej, pozostałe w ustalonych segmentach na placu Zwycięstwa. Szyk pochodu – 40 osób w szeregu.
- Komisje problemowo-środowiskowe są zobowiązane do nadzoru wykonawstwa elementów dekoracyjnych przewidzianych w scenariuszu i ustawienie swojej kolumny w myśl jego wymogów na placu Zwycięstwa.

I. Ustawienie kolumny dzielnicowej w pochodzie (po wymarszu z placu Zwycięstwa)

1. ŚRÓDMIEŚCIE (Napis na samochodzie – wg projektu).
2. Poczta sztandarowy:
  - 3 sztandary: z lewej – KD SD, po środku KD PZPR, z prawej – KD ZSL.
  - 2 rzędy sztandarów; w pierwszym rzędzie sztandary organizacji masowych szczebla dzielnicy; w drugim rzędzie sztandary POP instytucji i zakładów pracy.

II. BUDOWNICTWO – 6000 osób

1. Budowlani ustawiają się za poczem sztandarowym Śródmieścia, od czoła Marszałkowskiej wzdłuż Królewskiej na całej szerokości ulicy w szyku gotowym w każdej chwili do wymarszu.

2. W kolumnie jadą dwa wozy:

- wóz ilustrujący POSTĘP TECHNICZNY W BUDOWNICTWIE (wg projektu) oraz hasło „Socjalistyczna Warszawa dziełem naszych rąk”,
- wóz ilustrujący NAJWIĘKSZE BUDOWLE 5-latki (Betonstal i Mostostal wg projektu).

3. 300 szturmówek: 200 czerwonych, 50 biało-czerwonych i 50 niebieskich.

4. Transparenty:

- „Niech żyje jedność i współpraca państw socjalistycznych”
- „Niech żyje PZPR – awangarda narodu polskiego”
- „Niech żyje ZSRR – niezwykła ostoja socjalizmu i pokoju”
- „Budowlani P[rzedsiewzięcia] B[udownictwa] M[ieszkańc]ów Śródmieścia oddają mieszkania z listem gwarancyjnym”
- „W planie 5-letnim oddamy Warszawie ... izb”
- „Niech żyje i zwycięża socjalizm”.

5. 50 haseł wiecowych na lizakach mówiących o konkretnych zobowiązaniach: „Pokój”, „1 Maja”, „Budujemy – Tobie Warszawo”, „W 1963 r. obniżymy koszty 1 m² o 5%”, „Pozdrawiamy budowniczych komunizmu” itp.

6. 1000 różnokolorowych chust.
7. 3500 kwiatów naturalnych i sztucznych, z przewagą czerwonych.

III. PRZEMYSŁ – 6000 osób

1. Zakłady pracy ustawiają się za budownictwem na placu Zwycięstwa (1, 2 seg.).
2. W kolumnie stoiska na wozach:
  - TECHNIKA – dźwignią wydajności pracy (wg projektu)
3. 200 szturmówek: 100 na czele kolumny (50 czerwonych i 50 biało-czerwonych)
4. Hasła – transparenty:
  - „Przez wzrost wydajności pracy, większą gospodarność i oszczędność do dobrobytu narodu”
  - „Dążymy do produkowania towarów o najwyższej jakości”
  - „Żądamy całkowitego i powszechnego rozbrojenia”
  - „Wdrażajmy śmiało nową technikę, lepiej wykorzystujemy maszyny i urządzenia”
  - „Lepiej pracujemy – lepiej będziemy żyć”
  - „Inżynierowie i technicy. Rozwijajcie polską myśl techniczną”
  - „Rozszerzajmy usługi rzemieślnicze dla potrzeb rynku i ludności”
  - „Bez dyscypliny i porządku nie ma nowoczesnego przemysłu”.
5. 50 haseł wiecowych, np. „Wykonaliśmy plan 1961 r. w 104%”, „Postęp techniczny”, „Zaoszczędziliśmy 2 tony papieru”, „Daliśmy 10% towarów najwyższej jakości”, „1 Maja”, „Pokój zwycięży wojnę” itp. (w różnych kolorach z przewagą ciepłych).
6. 50 flag różnych krajów świata.
7. 300-osobowa grupa ZMS w różnokolorowych chustach-apaszkach.
8. 2000 kwiatów i 500 chusteczek.

IV. GOSPODARKA KOMUNALNA i SŁUŻBA ZDROWIA – 3000 osób

1. Czoło kolumny otwierają pielęgniarki z naturalnymi kwiatami (200 osób) oraz 100 osób z łączności (telefonistki) w różnokolorowych chustach ze sztucznymi kwiatami.
2. Stoisko na wozie: POKÓJ – to współzawodnictwo dwóch systemów (wg projektu)
3. Transparenty:
  - „Żądamy zaprzestania doświadczeń i zakazu broni termojądrowej”
  - „Więcej troski o zdrowie i potrzeby socjalne ludzi pracy”
  - „Nie ma problemu Odry i Nysy – jest problem pokoju”
  - „Niech żyje władza ludowa – podstawowa zdobycz naszego narodu”
  - „Ucz się, zdobywaj kwalifikacje. Kraj czeka na fachowców”
  - „Niech żyje niepodległa, bohaterska Algieria”¹²
  - „Cześć i sława – budowniczym komunizmu”
  - „Niech żyje partia – budowniczy lepszego życia narodu”.

¹² Algieria uzyskała niepodległość 3 VII 1962 r.

4. 20 haseł wiecowych, np.: „... abonentów radiowych”, „... abonentów telewizyjnych”, „... telefonicznych”, „... wiele przesyłek pocztowych”, „Co 2 minuty 4-izbowe mieszkanie”, „... łóżek w szpitalach”, „... przeciętne życie w Polsce” itp.

5. 500 różnokolorowych chustek.
6. 2000 czerwonych goździków.

V. BIURA PROJEKTOWE – 2000 osób

1. Stoisko na wozie ciężarowym: „Powszechne i całkowite rozbrojenie – świat bez broni i wojen” wg projektu.
2. 200 osób w chustach-apaszkach z żywymi kwiatami.
3. Transparenty:
  - „Projektujemy i budujemy socjalistyczną Warszawę”
  - „Żądamy zaprzestania doświadczeń z bronią termojądrową i jej zakazu”
  - „XXII Zjazd KPZR – wskaźałaś świetlaną przyszłość ludzkości”¹³
  - „Projektujemy szybciej i oszczędniej”
  - „Do 1965 r. wybudujemy ... obiektów przemysłowych”
  - „Projektujemy obiekty przemysłowe do ... krajów świata”.
4. 10 projektów z rysunkami perspektywicznymi zabudowy Warszawy, poprzedzonych transparentem literowym lub niesionym: „Jutro – Warszawy”.
5. 500 osób ze sztucznymi kwiatami i chustami.
6. 20 tabliczek nazw biur projektowych w różnych kolorach.
7. 2000 czerwonych goździków.

VI. WYŻSZE UCZELNIE i PAN – 8000 osób

1. 2 stoiska na wozie ciężarowym wg projektu:
  - NAUKA i TECHNIKA w służbie gospodarki narodowej
  - ATOM + Bundeswehra to grzyb nad Europą.
2. Grupa naukowców z PAN i wyższych uczelni (około 500–600 osób udekorowana czerwonymi goździkami).
3. 200 flag pionowych (100 czerwonych, 50 biało-czerwonych i 50 niebieskich).
4. Transparenty:
  - „Nie dawać broni termojądrowej zachodnioniemieckim odwetowcom”
  - „Zacieśniajmy więź nauki z gospodarką narodową”
  - „Podejmiemy pracę na nowych budowlach 5-latki”
  - „Pozdrawiamy uczonych radzieckich, którzy utorowali drogę do wszechświata”
  - „Domagamy się przyjęcia radzieckich propozycji w sprawie powszechnego i całkowitego rozbrojenia”¹⁴.

¹³ Zjazd odbył się 17–31 X 1961 r., Nikita Chruszczow przedstawił na nim nowy program partii komunistycznej, m.in. w 2–3 lata dogonić i przegonić Stany Zjednoczone.

¹⁴ Rzeczywistość była zupełnie odmienna, ZSRR 2 II 1962 r. dokonał podziemnej próby jądrowej.

5. 30 haseł wiecowych, np. „Hańba mordercom z OAS”¹⁵, „Pozdrawiamy naród algierski”, „Hańba mordercom Lumumby”¹⁶, „Wolność dla Gizengi”¹⁷, „Demokracja – socjalizm”, „Precz z kolonializmem – hańbą XX wieku”, „Niech żyje Fidel Castro”, „Ręce precz od Kuby”, „Naród kubański – awangardą ruchu narodowowyzwoleńczego Ameryki Łacińskiej”¹⁸, „Upowszechnijmy kulturę techniczną”, „Wsie i miasteczka czekają na ludzi wykształconych”, itp.

6. 3000 chust i kwiatów.

7. 5000 czerwonych goździków.

VII. MINISTERSTWA i CENTRALNE URZĘDY – 6000 osób

1. Stoiska na wozach wg projektów:

- Solidarność z ruchem narodowowyzwoleńczym Ameryki Łacińskiej i Afryki
- Chemia – wielkie jutro gospodarki narodowej
- Produkcja: eksportowa i antyimportowa.

2. 120 emblematów-symboli poszczególnych resortów i centralnych urzędów (chemia, górnictwo, kolejarze)

3. 500 chust i 500 kwiatów oraz 5000 goździków.

4. 30 haseł wiecowych ilustrujących podstawowe osiągnięcia resortów i urzędów.

5. Transparenty:

- „Niech żyje klasa robotnicza – czołowa siła narodu polskiego w walce o socjalizm”
- „Skrócić drogę: od pomysłu do przemysłu, od konstrukcji do produkcji”
- „Upowszechnijmy oświatę rolniczą”
- „Stosujmy bardziej wydajne metody pracy w rolnictwie”
- „Rozwijajmy szerzej ruch wynalazczości i racjonalizatorstwa”
- „Postęp techniczny czyni pracę lżejszą, wydajniejszą, podniesie dobrobyt narodu”
- „Oszczędzajmy surowce i materiały, energię i paliwo”

¹⁵ Organisation de l'Armée Secrète, Organizacja Tajnej Armii to założona w 1961 r. prawicowa francuska grupa terrorystyczna prowadząca walkę z ideą niepodległej Algierii.

¹⁶ Patrice Lumumba kierował Kongijskim Ruchem Narodowym, w 1960 r. został pierwszym premierem niepodległego Konga. Po załamaniu się władzy centralnej w państwie i kolejnych secesjach wystąpił o pomoc do ONZ i ZSRR. We wrześniu władzę przejęło wojsko, a Lumumba został aresztowany, zmarł w więzieniu w niewyjaśnionych okolicznościach w lutym 1961 r. Na tle konfliktu w Kongu doszło do kryzysu w ONZ, na jej forum N. Chruszczow domagał się interwencji na rzecz Lumumby oraz reformy organizacji (zlikwidowanie stanowiska sekretarza generalnego).

¹⁷ Antoine Gizenga był następcą P. Lumumby, w styczniu 1961 r. został aresztowany przez oddziały rządowe wspierane przez ONZ. W lutym 1961 r. utworzył rząd uznany przez 21 państw afrykańskich, azjatyckich i wschodnioeuropejskich, od stycznia 1962 r. do lipca 1964 r. ponownie uwięziony.

¹⁸ Fidel Castro kierował walką partyzancką, która 1 I 1959 r. doprowadziła do obalenia proamerykańskiego rządu Fulgencio Batisty. Castro został premierem, rozpoczął nacjonalizację gospodarki i wprowadzanie reformy rolnej. W polityce zagranicznej doszło do zbliżenia z ZSRR. 17–19 IV 1961 r. CIA zorganizowała nieudaną inwazję emigrantów kubańskich w Zatoce Świń. USA wprowadziły embargo na handel z Kubą, następnie zerwały stosunki dyplomatyczne.

- „Niech żyje KPZR – partia budowniczych komunizmu”
- „Rozwijajmy współpracę gospodarczą i naukową z krajami socjalistycznymi”
- „Pozdrawiamy wielki naród chiński, budujący socjalizm”.

VIII. HANDEL – 4000 osób

1. Stoisko na wozie wg projektu:
  - Handlujemy z 60 krajami świata.
2. Flagi z wszystkich państw, z którymi Polska utrzymuje kontakty handlowe.
3. 500 różnokolorowych chust, 500 kwiatów oraz 3000 goździków
4. Transparenty:
  - „Zwiększenie eksportu – najważniejszym zadaniem handlu i przemysłu”
  - „Podnosimy kulturę obsługi klienta”
  - „Więcej inicjatywy we współpracy handel – przemysł”
  - „Handel zagraniczny potrzebuje towarów wysokiej jakości”
  - „Niech żyje przyjaźń i pokój między narodami”
  - „Polskie towary do wszystkich kontynentów świata”
  - „Niech żyje i zwycięża socjalizm”.
5. 20 haseł wiecowych o osiągnięciach handlu warszawskiego i rozwoju placówek usługowych.
6. 600 chust-apaszek.

IX. OŚWIATA – 6000 osób

1. Stoisko na wozie wg projektu:
  - VII Plenum KC – Reforma szkolna¹⁹.
  - Karnawał młodzieżowy z udziałem „Cyrku”, teatru lalek i teatru młodzieżowego.
2. 800-osobowa grupa harcerzy niesie baloniki z napisami: „1 Maja”, „Socjalizm”, „Pokój” i puszcza je przed trybuną.
3. Rakieta kosmiczna – grupa młodzieży niesie 100 portretów Gagarina i Titowa²⁰.
4. 2000 czerwonych i biało-czerwonych chorągiewek oraz 1000 kolorowych apaszek.
5. 500 emblematów czerwonych trybów i 500 różnokolorowych makiet książek.
6. Transparenty:
  - „Nauczyciele – uczyńcie szkołę polską w pełni nowoczesną i socjalistyczną”

¹⁹ M.in. wprowadzono obowiązek szkolny do 16. roku życia, obowiązek ukończenia 7 klas szkoły podstawowej, zniesiono egzaminy promocyjne oraz końcowy w szkole podstawowej.

²⁰ 12 IV 1961 r. Jurij Gagarin (1934–1968) odbył pierwszy lot po orbicie satelitarnej Ziemi. Następni ludźmi w kosmosie byli Amerykanie Alan Shepard (5 V 1961 r.) oraz Virgil Ivan „Gus” Grissom (21 VII 1961 r.). Odpowiedzią ZSRR było wysłanie 6 VIII 1961 r. Giermana Titowa (1935–2000), który spędził na orbicie całą dobę.

- „Stwarzajmy młodemu pokoleniu najlepsze warunki nauki”
- „Harcerz uczy się dobrze, jest wzorem odwagi, sprawności, umiłowania Ojczyzny”.

X. KULTURA i SZTUKA – 3000 osób

1. Stoisko na wozie wg projektu:
  - „Upowszechniamy kulturę i sztukę” (więź inteligencji z klasą robotniczą).
2. Grupa twórców: literaci, filmowcy, plastycy, muzycy. Dekoracja – goździki i naturalne kwiaty.
3. 40-lecie Książki i Wiedzy²¹: kwiaty, makiety książek.
4. Eksport polskiej myśli naukowej (osiągnięcia PWN).
5. 2000 goździków, 1000 kwiatów, 30 makiet czasopism.
6. Wydawnictwa ze swoimi emblematami.
7. Radio i TV (wóz pokazujący osiągnięcia w zakresie upowszechniania kultury przez te środki).

XI. ADMINISTRACJA – 4000 osób

1. Stoisko na wozie wg projektu:
  - „Warszawa – miasto pokoju”
2. 200 szturmówek (100 czerwonych i 100 biało-czerwonych).
3. 1000 sztucznych kwiatów.
4. 2000 czerwonych goździków.
5. Transparenty:
  - „Bezdušność i mitręga podważają zaufanie do władzy. Tępmy biurokracyzm”
  - „Nie ma demokracji bez aktywności mas pracujących”
  - „Więcej troski o bytowe, socjalne i kulturalne potrzeby ludności”
  - „Radni! Wyborcy Wam zaufali. Pamiętajcie o postulatach!”
  - „Rozszerzajmy udział ludzi pracy w rządzeniu krajem”
  - „Państwo jest silne świadomością swych obywateli”
  - „We Froncie Jedności Narodu²² – walczmy o lepsze życie i rozkwit Ojczyzny”

XII. ORGANIZACJE MASOWE – 1500 osób

1. Hasło: „Związki zawodowe – szkołą budowniczych socjalizmu”.
2. Stoisko na wozie:
  - „Tradycje polskiego ruchu rewolucyjnego – 20-lecie PPR”

²¹ Książka i Wiedza, Spółdzielnia Wydawniczo-Handlowa oficjalnie powstała w 1948 r. Tu propaganda wyjątkowo nawiązała do tradycji z dwudziestolecia międzywojennego.

²² Front Narodowy, od 1956 r. pod nazwą Front Jedności Narodu. Była to instytucja społeczno-polityczna podporządkowana PZPR i realizująca jej cele, obejmowała partie polityczne, związki zawodowe i inne organizacje społeczne. FJN uczestniczył w przeprowadzaniu wyborów do Sejmu i rad narodowych, sprawował patronat nad ogólnopolskimi i lokalnymi akcjami społecznymi.

3. 40 portretów: Waryński, Kasprzak, Okrzeja, Marchlewski, Kostrzewa, Leński, Nowotko, Gomułka, Cyrankiewicz, Zawadzki²³.

4. 300 sztuk kwiatów oraz 1000 goździków.

XIII. SPÓŁDZIELCZOŚĆ PRACY – 5000 osób

1. 400 szturmówek (200 czerwonych, 100 biało-czerwonych i 100 niebieskich).

2. 2000 kwiatów i 1500 różnokolorowych chust oraz 3000 goździków.

UWAGI

1. Komisje opracują szczegółowy scenariusz organizacyjno-wykonawczy elementów dekoracyjnych oraz dopilnują ich wykonawstwa (projekty i wykonawców stoisk na wozach dostarczy Wydział Propagandy).

2. Masowe elementy dekoracji Komisje wykonają we własnym zakresie (kwiaty i goździki należy dostarczyć uczestnikom pochodu na placu Zwycięstwa).

Szkic sytuacyjny miejsca zbiórki w dniu 1 Maja dla kolumny Ścieżnicy Warszawa-Gródzieskie

Miejsce zbiórki - Pl. Zwycięstwa
Termin zbiórki - 1.V.1962 r., godz. - do 9,45

ul. Erbilowska → do ul. Marszałkowskiej

Rezerwy mechaniczne z elementami dekoracyjnymi całej gródzieskiej kolumny	Budownictwo	Weterani ruchu rewolucyjnego	Poczet strażniczy
Segment I Biura Projektowe	kierunki ruchu	Funkt dyapozycyjny kolumny	Gród Niemieckiego żołnierza
Segment II Wydawnictwa i redakcje prasowe			
Segment III Kultura i sztuka			
Segment IV Wyższe Uczelnie i Instytuty Naukowe			
Segment V Ministerstwa i Centralne Urzędy			
Segment VI Osobista			
Segment VII Organizacje masowe i sportowe			
Segment VIII Handel wewnętrzny i zagraniczny			
Segment IX Przemysł			
Segment X Gospodarka domowa i Świata Środka			
Segment XI Spółdzielczość			
Segment XII Administracja			

Wsk. "Tekst" 1000/II 3p
M-6 14.IV.62

²³ Działacze ruchu robotniczego: Ludwik Waryński (1956–1889), Marcin Kasprzak (1860–1905), Stefan Aleksander Okrzeja (1886–1905), Julian Marchlewski (1866–1925), Wera Kostrzewa, właśc. Maria Koszutska (1876–1939), Julian Leszczyński ps. Leński (1890–1939), Marcei Nowotko (1893–1942) oraz żyjący urzędnicy partyjni i państwowi: I sekretarz KC PZPR Władysław Gomułka (1905–1982), premier Józef Cyrankiewicz (1911–1989), przewodniczący Rady Państwa Aleksander Zawadzki (1899–1964).